

Handläggare
Mårten Pehrsson
Telefon: 08-50828858**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2022-04-26, p. 16

Förslag till detaljplan för Hammarbyhöjden 1:1 i stadsdelarna Hammarbyhöjden och Södra Hammarbyhamnen

Remiss från stadsbyggnadskontoret S-Dp 2016-13579

Förvaltningens förslag till beslut

Miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnar följande synpunkter på planförslaget

1. Planförslaget bör anpassas för att minska negativ påverkan på naturmiljön och ekologiska spridningssamband mellan Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat och Nackareservatet
2. En luftutredning bör utföras för att utröna om miljökvalitetsnormerna för uteluft kan uppnås med den föreslagna utformningen. Om luftutredningen visar att miljökvalitetsnormer inte följs behöver planförslaget justeras
3. Tydligare redovisning om lägenhetsutformningar i relation till omgivningsbuller och att planförslaget justeras så att en större andel lägenheter planeras för en god ljudmiljö
4. Justera beslutet omedelbart

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret fick i oktober 2019 uppdraget från stadsbyggnadsnämnden att påbörja planarbetet för aktuell detaljplan, även kallad Sjöstadshöjden. Syftet med detaljplanen är att möjliggöra nya byggrätter för ca 4000-5000 arbetsplatser, cirka 400-500 bostäder, ett hotell, en förskola med sex avdelningar, nya torg/platsbildningar och en lekplats. Bebyggelsen utvecklas i ett attraktivt läge nära kollektivtrafik, natur och rekreation.

Planförslaget avser bidra till att överbrygga barriärer, öka trygghet, tillgänglighet samt orienterbarhet och samtidigt i största möjliga mån bevara naturvärden och ekologiska spridningssamband.

Aktuell detaljplan har föregåtts av Program för Hammarbyhöjden och Björkhagen (Dnr 2013-2135). Miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN) beslutade då tillstyrka programmet under förutsättning att det ekologiska sambandet mellan Årstaskogen och Nackareservatet kan säkerställas liksom att utredningar och analyser görs för att Hammarbyskogens ekologiska värden ska få så liten negativ påverkan som möjligt av exploateringen.

I anslutning till planområdet pågår flera planer och projekt. Söder om planområdet finns pågående planarbete för Hammarbyskogen (Dnr 2018-002945). Ett start-PM har upprättats för planen men inget aktivt planarbete pågår och tidpunkt för samråd är ännu inte bestämd vilket innebär att den slutliga utformningen av området är oklar i dagsläget. Planerna för Hammarbyskogen och Sjöstadshöjden utgör båda del i att åstadkomma en sammanhängande och tydlig koppling mellan bebyggelsen i Hammarbyhöjden och Hammarby sjöstad.

Öster om planområdet ska en ny dagvattentunnel byggas, Nya Östbergatunneln, för vilken planarbete och tillståndprocess (2020-10309) pågår. Tunneln byggs från norra Hammarbyhöjden och passerar under Hammarbybacken vidare mot Saltsjön där den mynnar ut vid Finnboda. Två arbetstunnlar behövs för att bygga tunneln, varav en tunnelmynning kommer att ligga i skogen väster om Hammarbybacken, strax utanför planområdet. Vid tunnelmynningen anläggs etableringar under byggtiden och transporter kommer att åka till och från områdena. Enligt aktuell tidplan ska tunneln börja byggas 2022 och vara klar 2026.

Sjöstadshöjden och intilliggande skog utgörs idag av en relativt opåverkad smal kil av naturmiljöer som sträcker sig från Nackareservatet i öst, via Hammarbyhöjdens skogsmiljöer och Sjöstadshöjden in mot Gullmarsplan i väst där programarbete pågår (2020-7756), och vidare i väster till Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat.

Ärendet

Planförslaget har bedömts kunna antas medföra betydande miljöpåverkan och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har därför upprättats. Miljökonsekvensbeskrivningen beskriver planförslagets konsekvenser med avseende på de miljöaspekter som bedömts vara betydande; naturmiljö, risk och markföroreningar.

Störst negativa konsekvenser har planförslaget för naturmiljön och förslaget bedöms sammantaget innebära stora negativa konsekvenser för naturmiljön. Detta eftersom naturmark med höga och påtagliga naturvärden och gamla träd ianspråk tas vilket försvagar viktiga spridningssamband för arter knutna till barrskog respektive ädellövskog (bild 1).

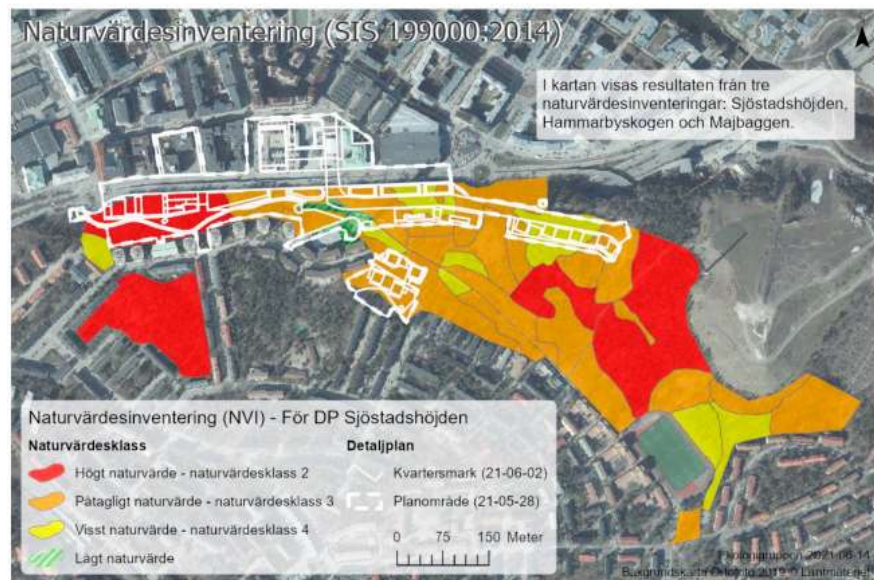

Bild 1. Utdrag från NVI. Inventerade naturmiljöer i relation till föreslagen bebyggelse inom Sjöstadshöjden (Ekologigruppen 2021)

För bostäder inom kvarter A, F och G, vars fasader beräknas möta ekvivalenta ljudnivåer över 60 dBA behöver minst hälften av boningsrummen i varje lägenhet orienteras mot en tyst sida. För bostäder inom kvarter G, där husens form gör det svårt att skapa genomgående lägenheter, kan det för vissa lägenheter även krävas tekniska lösningar såsom delvis inglasade balkonger eller att det planeras för lägenheter < 35 m².

Inom den norra delen av planområdet, norr om Hammarby fabriksväg, har det historiskt bedrivits industriverksamhet som kan ha bidragit till förorening av mark och grundvatten. Norr om planområdet har det tidigare påträffades markföroreningar. I samband med exploatering av området utfördes omfattande efterbehandlingsåtgärder som resulterade i att föroreningskällan av klorerade lösningsmedel i markvatten åtgärdades. Utifrån uppmätta halter av klorerade kolväten i grundvatten inom och utanför planområdet, områdets geologiska och hydrologiska förhållanden bedöms klorerade kolväten idag inte utgöra en hälsorisk vid planändring och exploatering. Spridningen av dessa ämnen via grundvatten till recipienten, Hammarby sjö, bedöms vara mycket liten. Bidraget bedöms inte påverka möjligheten att uppnå måttlig ekologisk och god kemisk status i ytvattenförekomsten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I samband med detaljplanens start-PM tog miljöförvaltningen fram ett miljö- och hälsounderlag. Förvaltningen bedömde då att planen riskerar påverka ekologiska spridningsfunktioner mellan Nackareservatet och Årtaskogen och Årsta holmars naturreservat negativt och att planen därmed innebär betydande miljöpåverkan. Förvaltningen grundade sin bedömning på kriterierna i 5 § Miljöbedömningsförordningen (2017:966):

- Planförslaget innebär påverkan på naturmark som har erkänd skyddsstatus (5 § p 9).
- Planförslaget innebär påverkan på naturmark av strategiskt viktig betydelse för den biologiska mångfalden i staden (5 § p 8).

Miljöförvaltningen uppmärksammande att, förutom naturmiljö och ekologiska spridningsfunktioner, detaljplanen bör beakta frågor om omgivningsbuller, skyfall, markföroreningar samt miljökvalitetsnormer för luft och vatten.

Flera av de miljö- och hälsofrågor som förvaltningen lyft fram beskrivs i planförslaget på ett överlag tillfredställande sätt. Miljöförvaltningen anser dock att planförslagets påverkan och anpassning till naturmiljö och ekologiska funktioner liksom omgivningsbuller behöver utvecklas till nästa skede. Detta för att området över tid ska kunna upprätthålla en hållbar grönstruktur, liksom för att minimera risken för olägenheter för människors hälsa.

Miljöförvaltningen noterar därutöver att det i underlaget saknas redovisning om hur planförslaget påverkar luftkvaliteten i området. Samtidigt konstaterar förvaltningen att det finns en uppenbar risk att miljökvalitetsnormerna för partiklar och kvävedioxid riskerar att överskridas, bl.a. vid det nya torget samt vid nya trottoarer och cykelbanor. Till nästa skede måste planförslagets påverkan på luftkvalitet utredas och eventuella nödvändiga justeringar av planförslaget göras så att miljökvalitetsnormer inte överskrids.

Naturmiljö och ekologiska spridningsfunktioner

Av tillhörande MKB framgår att planförslaget medför negativa konsekvenser för naturmiljön. Detta då cirka 4 hektar naturmark med höga och påtagliga naturvärden ianspråk tas. Störst negativa konsekvenser bedöms planförslaget innebära för naturmarken i planområdets västra del, som utgörs av blandskog med ädellövträd och som klassats till högt naturvärde (klass 2). Planförslaget bedöms här innebära stora negativa konsekvenser då en stor del av en gammal blandskog med storväxta träd av ask och alm tas i anspråk, vilket ger en stor negativ påverkan på ett område av högt naturvärde och som innebär att livsmiljöer försvinner med påverkan

på biologisk mångfald som följd. I sammanhanget kan det nämnas att det finns endast ett fåtal sådana miljöer i Stockholmsområdet.

Livsmiljöer ianspråktas i ett ekologiskt spridningssamband mellan Nackareservatet och Årstaskogen och Årsta holmar naturreservat och försvagar viktiga spridningssamband för arter knutna till barrskog respektive ädellövskog. För ädellövsskogslevande arter försvagas sambandet påtagligt i denna del och övergår i ett ännu mer ansträngt samband än innan utbyggnad.

För att olika arter ska överleva på sikt, behöver populationer inom olika naturområden kunna spridas till och från varandra via ekologiska spridningssamband som är en del av stadens gröna infrastruktur. Inom staden och miljöförvaltningen bedrivs ett aktivt arbete för att stärka stadens gröna infrastruktur. I november 2020 antogs, i kommunfullmäktige, en stadsövergripande handlingsplan för biologisk mångfald med en gemensam målbild av ett Stockholm med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem.

Med ett förändrat klimat är en fungerande grön infrastruktur och biologisk mångfald en förutsättning för en hållbar (resilient) stadsutveckling och resultatet från MKB visar tydligt att planförslaget inte bidrar till en hållbar utveckling ur detta avseende. Därför anser miljöförvaltningen att aktuellt planförslag till nästa skede bör anpassas för att minska negativ påverkan på naturmiljön och ekologiska spridningssamband mellan Årstaskogen och Årsta holmars naturreservat och Nackareservatet.

Förvaltningen vill även betona att det aktuella spridningssambandet mellan Årsta och Nackareservatet, redan idag är ansträngt och svag och istället bör förstärkas. Högre naturvärden, särskilt sådana värden som är knutna till exempelvis gamla träd och äldre skogsmiljöer med lång kontinuitet, går som regel inte att återskapa eller kompensera för. Tillsammans med övriga pågående planer och projekt såsom Hammarbyskogen, Nya Östbergatunneln och Program för Gullmarsplan riskerar sambandet att försvagas än mer. Miljöförvaltningen anser därför att en långsiktig strategisk planering behövs för att säkerställa spridningssambandet i framtiden. Det kan ta flera hundra år innan träden utvecklar de kvaliteter som dessa arter efterfrågar.

Omgivningsbuller

I underlaget framgår att av totalt cirka 400-500 lägenheter bedöms cirka 160 stycken, eller 30-40%, behöva vara lägenheter om högst 35 kvadratmeter placerade mot bullerutsatt sida. Av dessa är cirka 110 belägna i punkthusen inom kvarter G, i den östra delen av planområdet, i vilka det är svårt att skapa genomgående lägenheter.

Staden har en lång erfarenhet av bostadsbyggande i bullerutsatta lägen. Eftersom de ljudnivåer som bullerförordningen (2015:216) anger inte är synonyma med en god ljudmiljö (Environmental Noise Guidelines for the European Region, 2018), ansåg staden det nödvändigt att i *Vägledning för hantering av omgivningsbuller vid bostadsbyggande i Stockholm* (antagen 2018 i SBN och MHN) förtydliga att det normalt är möjligt att åstadkomma en betydligt bättre ljudkvalitet än de värden som anges i förordningen, utan att göra avkall på andra kvaliteter.

Miljöförvaltningen har därför uppfattningen att det aldrig kan betraktas som en god boendemiljö att enbart placera enkelsidiga smålägenheter mot en fasad där den ekvivalenta ljudnivån överstiger 60 dBA, även om förordningen medger det. Eftersom bostäder ska lokaliseras, utformas och placeras på ett sätt så att olägenheter för människors hälsa inte uppstår (2 kap. 6a § PBL) anser förvaltningen att stadsbyggnadskontoret till nästa skede förtydligar, med byggnadsvolymer och planlösning, hur en god boendemiljö, utan risk för människors hälsa, kan uppnås inom kvarter A, F och G.

Miljökvalitetsnormer för luft

Underlaget saknar redovisning om hur planförslaget påverkar möjligheterna att uppfylla miljökvalitetsnormerna för luft. Enligt den senaste länstäckande luftföroreningskartan (SLB 2020) uppgår halten av partiklar (PM10) till 30-50 µg/m³ (dygnsvärde), vilket kan jämföras med miljökvalitetsnormen 50 µg/m³. Halten av kvävedioxid (NO₂) uppgår till 36-60 µg/m³ (dygnsvärde) att jämföra med miljökvalitetsnormen 60 µg/m³. I anslutning till planen finns dessutom tunnelmynningar där halterna enligt luftföroreningskartan är underskattade. En förtätning av gaturummet innebär i regel att utvädringen av föroreningar i gaturummet minskar, med förhöjda halter som följd.

Eftersom miljökvalitetsnormerna riskerar att överskridas ska en luftutredning utföras. Utredningen bör redovisa:

- Luftföroreningshalter i marknivå inom planområdet under nuläge, nollalternativ och utbyggnadsförslag. Halterna ska redovisas i kartor.
- Skillnaden mellan nollalternativ och utbyggnadsförslag. Medför planen förändringar av luftkvaliteten?
- Om särskilt känsliga grupper berörs av höga föroreningshalter såsom barn eller äldre.
- Vilken modell som använts för beräkningar.
- Resultaten ska jämföras med miljökvalitetsnormer för luft och miljömålet "Frisk luft".

Nedanstående faktorer ska användas som indata i luftutredningen:

- Dubbdäcksandel
- Trafikmängder
- Andel tung trafik
- Hastighet
- Eventuella övriga källor (utöver trafik)
- Emissionsmodeller för trafikavgaser och slitagepartiklar

Sambandet mellan luftföroreningar och hälsopåverkan är linjärt, vilket innebär att ju mer föroreningar man utsätts för desto större är hälsopåverkan. Det bör därför alltid eftersträvas att placera utemiljöer för känsliga grupper såsom barn på platser där halterna är så låga som möjligt.

Bilagor

Bilaga 1 MKB

Bilaga 2 Plankarta

Bilaga 3 planbeskrivning